

ÇİFT ANADAL PROGRAMINDA OKUYAN ÖĞRENCİLERİN GÖRÜŞLERİ: BİR DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

Sinan HOPCAN*, Elif POLAT**, Tufan ADIGÜZEL***

ÖZ

Günümüzde, disiplinler arası çalışma gerektiren becerilere sahip olmak büyük önem taşımaktadır. Bireylere üniversite sürecinde disiplinler arası çalışma olanağı sunan ve bunun yanı sıra ikinci bir diploma olanağı sağlayan çift ana dal programları (ÇAP) yaygınlaşmaya ve kabul görmeye devam etmektedir. Ancak, bu denli önem taşıyan çift ana dal programları konusunda ülkemizde yapılan çalışmalar yok denecek kadar azdır. Alanyazındaki bu boşluğu dolduracağı düşünülen bu çalışmada, 2010-2011 öğretim yılında bir vakıf üniversitesinde çift ana dal programına kayıtlı 53 öğrencinin çift ana dal programları ile ilgili durum, düşünce ve tecrübeleri araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında üniversite öğrencilerinin ÇAP'ı daha fazla bilgi/beceri kazanmak ve iş bulma olanaklarını artırmak için tercih ettikleri saptanmıştır. Öğrenciler, ÇAP'ın olumsuz yönlerini, ders programı ve derslerle ilgili yapısal sorunlar ve ağır iş yükü olarak belirtmiştir. Öğrenciler, okudukları iki ana dalın birbiriyle uyumlu olduğunu ve bunun sebebinin her iki ana dalın birbiri ile ilişkili olmasından kaynaklandığını ifade etmiştir. Ayrıca, öğrenciler, iki disiplinden aldıkları bilgilerin birbirini desteklediğini ve iki disiplinin bütünleştirilebileceğini belirtmiştir. Diğer bir sonuç ise, öğrencilerin ÇAP'ın geliştirilmesi için bir el kitabı ve web sitesi olması gerektiğini, aynı zamanda iki disiplini bütünleştiren ek konuların anlatılmasının yararlı olacağını düşünceleri şeklinde olmuştur.

Anahtar Kelimeler: çift ana dal programı, disiplinler arası yaklaşım, üniversite öğrencileri

EXAMINING THE OPINIONS OF THE STUDENTS ENROLLED IN A DOUBLE MAJOR PROGRAM

* Arş. Gör. İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı, e-posta: sinan.hopcan@istanbul.edu.tr

** Arş. Gör. İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı, e-posta: elif.polat@istanbul.edu.tr

*** Doç. Dr. Bahçeşehir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı, e-posta: tufan.adiguzel@de.bahcesehir.edu.tr

ABSTRACT

At the present time, the skills which require interdisciplinary studies are being more important. The Double Major Programs (DMP) providing university students with the opportunity of interdisciplinary study as well as enabling them to have a dual degree are becoming widespread and gaining recognition. However, there are not many research studies in our literature investigating DMPs, which matters a lot. In this study considered to remedy this deficiency in the literature, students' status, opinions and experiences about the DMPs in which they enrolled were investigated. Participants were 53 students enrolled in the DMPs of a foundation university in 2010-2011 academic year. When examined the results of the study, it was appointed that the university students prefer the second major on the purpose of acquiring more knowledge/skill and increasing the chance of finding a job. The students stated the disadvantages of studying double major as structural problems related to curriculum and courses, and heavy workload. They reflected that both majors they were studying in were compatible and this was due to the association of two majors with one another. Furthermore, they expressed that the knowledge they gained from both disciplines was consistent with each other, and because of that these two disciplines could be studied as integrated. Another result was the students considered that a guidebook and website were essential to improve the double major process and it was also beneficial to lecture the supplementary subjects integrating both disciplines.

Keywords: *double major program / dual degree / second major, interdisciplinary approach, university students*

GİRİŞ

Günümüzde eğitim ve iş ortamlarında disiplinler arası çalışma oldukça önemli hale gelmiş olup, bireylerde aranan bir özellik olarak görülmektedir. Disiplinler arası çalışmalar üniversite ortamında çift ana dal programlarıyla gündeme gelmektedir. Çift ana dal programları ülkemizde pek çok devlet ve vakıf üniversitesinde yaygın hale gelmiştir. Moulton (2010), çift ana dal programına dair farklı ülkelere ait farklı tanımların mevcut olduğunu ancak genel olarak çift ana dal programının lisans öğrencilerinin iki farklı fakültede veya aynı fakültede iki farklı programda eğitimini görmesi şeklinde tanımlanabileceğini ifade etmektedir. Çift ana dal programı, başka bir tanımda, örgün öğretimde kendi dalında başarı gösteren öğrencilerin ilgi duydukları farklı bir alanda bilgi kazanmalarına ve diploma almalarını sağlayan uygulamalar olarak karşımıza çıkmaktadır (Atasoy ve Girginer, 2006). Diğer bir tanımda da, başarı şartı ve diğer koşulları sağlayan lisans öğrencisinin aynı

üniversitenin ikinci diploma programından eş zamanlı olarak yararlanması ve iki ayrı diploma alabilmesi olarak belirtilmiştir (YÖK, 2010). Bu iki tanımda da başarı kelimesi göze çarpmaktadır. Çift ana dal programında yer alabilmek için en önemli şartın başarı olduğu kuşkusuzdur. Nitekim her bir üniversitenin kendine özgü şartları bulunmakla birlikte, YÖK'ün 24.04.2010 tarihli yönetmeliğinde çift ana dal programında yer alacak öğrencinin ortalamasının 100 üzerinden en az 75 ve başvurduğu zamana kadar kendi dalındaki tüm dersleri başarıyla tamamlamış olması gerektiği belirtilmiş olup; kendi dalında genel ortalaması 100 üzerinden 65'e düşen öğrencinin kaydının silineceği de ifade etmiştir. Ayrıca çift ana dal programlarında yer almak için yüksek giriş puanları gerektiği Russell, Dolnicar ve Ayoub (2008) tarafından da belirtilmiştir. Örneğin, Sosyoloji bölümünde okuyan bir öğrenci, Psikoloji bölümünde eş zamanlı olarak okumaya başlar ve çift diploma alma hakkı kazanır.

Çift ana dal programı daha önce sözü edildiği gibi oldukça önemli bir beceri olarak görülen disiplinler arası çalışmayı teşvik etmektedir. Batson, Sharp, Ramsay ve Mackinnon (2002), birden fazla disiplini içine alan çift ana dal programının, karmaşık, değişken, bilgi yoğunluğunun her an arttığı dünyada, mezunların, işverenlerin ve toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde bir eğitim sağladığını düşünmektedir. Öyle ki günümüzdeki eğitim sistemine bakıldığında sadece kendi dalını okuyan öğrencilerin disiplinler arası çalışmalardan uzak olduğu görülecektir. Nitekim Güney (2009) inşaat mühendisliği ve mimarlık bölümü öğrencilerinin disiplinler arası çalışmalar yapması gerektiğini ancak bu becerinin verilmediğini; bu bağlamda bu öğrencilerin çift ana dal programına girmeye teşvik edilmesi gerektiğini düşünmektedir. Aynı şekilde Hopcan, Hopcan ve Adıgüzel (2011) de öğrencilerin çift ana dal programı (ÇAP) sayesinde disiplinler arası çalışma olanağına sahip olduklarını ve her iki disiplini bütünleştirebildiklerini vurgulamıştır.

ÇAP konusunda gerek yabancı gerekse yerli alanyazında az sayıda çalışma bulunmaktadır. Hopcan, Hopcan ve Adıgüzel (2011), İstanbul'daki bir vakıf üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesinden en az iki dönem çift ana dal programında yer almış 11 öğrenci ile bire bir görüşme yapmış ve öğrencilerin ÇAP yapmalarının en önemli sebebinin iş bulmayı kolaylaştırması olduğunu saptamışlardır. Russell, Dolnicar ve Ayoub (2008), hem nitel hem nicel yöntem

kullanarak yaptığı araştırmasında ÇAP yapan ve ÇAP'tan mezun olan 48 öğrenci ile görüşme ve 547 öğrenci ile de anket uygulaması gerçekleştirmiştir. Sonuç olarak, ÇAP'ın öğrencilere geniş bir bilgi temeli kazandırdığını ve beceri ve seçeneklerini artırdığını bulmuşlardır. Bunun yanı sıra, ÇAP'ın idari ve akademik destek ve ders programı ile sıkıntılar gibi olumsuz yönlerinden de bahsetmişlerdir. Chumney ve Ragucci (2006), çalışmalarında Eczacılık/İşletme bölümlerinde ÇAP yapan öğrencilerin memnuniyetleri ve akademik performanslarını araştırmıştır. Genel bir sonuç olarak, öğrencilerin ÇAP'tan memnun oldukları ortaya çıkmıştır. Öğrenciler, iki disiplinden farklı bilgiler edindiklerini, ÇAP'ın ihtiyaçlarını karşıladığını, zorluk derecesinin makul olduğunu ve her iki disiplinden aldıkları derslerin faydalı olduğunu belirtmiştir. Diğer yandan, ÇAP yapan öğrencilerin genel not ortalamasının sadece Eczacılık veya sadece İşletme okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu ifade edilmiştir.

Bu çalışmanın amacı ÇAP'a kayıtlı olan öğrencilerin görüşlerini ortaya çıkarmak ve değerlendirmektir. Bu ana amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğrencilerin ÇAP'ı seçme nedenleri nelerdir?
2. Öğrencilerin ÇAP'ın olumlu yönleri hakkındaki görüşleri nelerdir?
3. Öğrencilerin ÇAP'ın olumsuz yönleri hakkındaki görüşleri nelerdir?
4. Öğrencilerin ÇAP'ın disiplinler arası ilişkiyi sağlaması hakkındaki görüşleri nelerdir?
5. Öğrencilerin ÇAP'ın geliştirilmesi için önerileri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada üniversite öğrencilerin ÇAP hakkındaki görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla betimsel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, "Basit Tesadüfî Örneklem" yöntemi ile belirlenmiş olup (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2005); 2010-2011 öğretim yılında İstanbul'da bir vakıf üniversitesinde okuyan 53 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmaya

katılan öğrencilerin yaşları 19-27 arasında değişmekte olup (Tablo 1); öğrencilerden 28'i kız; 25'i erkektir (Tablo 2). Öğrencilerin tamamına yakını ($n = 41$) ÇAP'ta birinci veya ikinci yılında okumaktadır (Tablo 3).

Tablo 1. Öğrencilerin yaş dağılımı

Yaş	Sayı	Yüzde
19	1	1,9
20	4	7,5
21	17	32,1
22	17	32,1
23	10	18,9
24	2	3,8
25	1	1,9
27	1	1,9

Tablo 2. Öğrencilerin cinsiyet dağılımı

Cinsiyet	Sayı	Yüzde
Kız	28	% 52,83
Erkek	25	% 47,16

Tablo 3. Öğrencilerin ÇAP'ta okudukları yıl sayısına göre dağılımı

Yıl	Sayı	Yüzde
1. Yıl	22	% 41,5
2. Yıl	19	% 35,84
3. Yıl	7	% 13,2
4. Yıl	5	% 9,43

Veri Toplama Araçları

Üniversite öğrencilerin ÇAP hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından “ÇAP değerlendirme ölçeği” geliştirilmiştir. Ölçeğin geliştirilmesinde gerekli izinler alındıktan sonra, Russell, Dolnicar ve Ayoub (2008)'in ölçeğinden yararlanılmıştır. Ölçek toplamda 17 sorudan oluşmaktadır: ilk dört soru demografik sorular; 13 soru tek seçim veya çoklu seçim çoktan seçmeli sorular ve kalan dört soru ise açık uçlu sorular. Ölçek, ÇAP kayıtlı öğrencilerin ÇAP'ın olumlu olumsuz yönleri, ÇAP'ı seçme sebepleri ve ÇAP hakkındaki görüşlerini belirlemeye yöneliktir. Ölçekteki ifadelerin anlaşılabilirliği, kapsam ve görünüş geçerliliği için Eğitim Teknolojisi alanında iki uzmandan görüş alınmıştır. Ölçek, yalnızca bir kelimenin değiştirilmesi haricinde uygun bulunmuştur.

Alınan görüşler doğrultusunda problemler giderilmiş ve gerekli düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri, 2010-2011 öğretim yılında, geliştirilen “ÇAP değerlendirme ölçeğinin” İstanbul’daki bir vakıf üniversitesinin çeşitli fakültelerinde okuyan ÇAP’a kayıtlı öğrencilere uygulanması sonucu toplanmıştır. Ölçeğin yanıtlanma süresi her bir öğrenci için yaklaşık 30 dakika sürmüştür. Öğrenciler, araştırmanın amacı, anket ve gönüllülük ilkesi hakkında bilgilendirilmiş ve güvenirliliği sağlayabilmek amacıyla öğrencilerden ölçeklere isimlerini yazmamaları istenmiştir. Verilerin analizinde betimsel istatistikler; frekans (f) ve yüzde (%) kullanılmıştır.

Öğrencilerin verdikleri yanıtların, cevap seçeneklerine göre dağılımları, frekans (f) ve yüzde (%) kullanılarak analiz edilmiş olup; Tablo 4-15’te sunulmuştur.

BULGULAR ve YORUM

1. Öğrencilerin ÇAP’ı seçme nedenleri nelerdir?

Tablo 4. Öğrencilerin ÇAP’ı seçme nedenleri

Seçenekler	Sayı	Yüzde
Çift derece almak	2	% 1,23
Daha çok beceri kazanmak	40	% 24,69
Aşırı ilgili olmak/keyif almak	18	% 11,11
İki ayrı diploma almak	12	% 7,4
Farklı çalışma alanları keşfetmek	24	% 14,81
İnsanı kamçılayan bir durum olması	11	% 6,79
İş bulma fırsatlarını artırmak	40	% 24,69
Programın zor olmayacağını düşündüğüm için	9	% 5,55
Diğer:	6	% 3,7

Üniversite öğrencilerinin ÇAP’ı seçme nedenlerine bakıldığında (Tablo 4), öğrencilerin en çok işaretledikleri seçeneklerin ($f = 40$) daha çok beceri kazanmak ve iş bulma fırsatlarını artırmak olduğu saptanmıştır. ÇAP’ı seçmelerinde çok işaretlenen diğer bir neden ise farklı çalışma alanlarını keşfetmek olmuştur ($f = 24$).

2. ÇAP’ın olumlu yönleri nelerdir?

Öğrencilere ÇAP yapmanın yararları sorulduğunda (Tablo 5) en çok işaretledikleri seçeneklerin sırasıyla; iş / kariyer becerilerini

geliştirmesi ve fırsatları artırması ($f = 34$), bir iş ya da çalışma alanına yeni perspektifler ve/veya beceriler katması ($f = 32$) ve disiplinleri bütünleştirmeye fırsat vermesi ($f = 30$) olduğu bulunmuştur.

Tablo 5. ÇAP'ı seçmenin önemli yararları

Seçenekler	Sayı	Oran
İş / kariyer becerilerini geliştirmesi ve fırsatları artırması	34	% 22,81
Diğer öğrencilere göre ön plana çıkma imkânı vermesi	18	% 12,08
Bir iş ya da çalışma alanına yeni perspektifler ve/veya beceriler katması	32	% 21,47
Geniş bir eğitim imkânı vermesi.	21	% 14,09
Daha ilginç ve zorlayıcı olması.	14	% 9,39
Disiplinleri bütünleştirmeye fırsat vermesi.	30	% 20,13

Öğrencilerin ÇAP yapmanın olumlu yönleri hakkında en çok işaretledikleri seçenekler ise sırasıyla; geniş bir bilgi temeli kazanmaya imkân sunması ($f = 38$), bilgi ve becerileri disiplinler arası transfer etme imkânı sunması ($f = 34$), farklı bakış açıları ve fikirleri elde etme imkânı sunması ($f = 33$) ve farklı iş fırsatları sunması ($f = 32$) olmuştur.

Tablo 6. ÇAP'ın olumlu yönleri

Seçenekler	Sayı	Yüzde
Farklı bakış açıları ve fikirleri elde etmeye imkân sunması	33	% 13,04
Bilgi ve becerileri disiplinler arası transfer etme imkânı sunması	34	% 13,43
Disiplin alanlarını ilişkilendirme imkânı sunması	27	% 10,67
Farklı sosyal etkileşimler (arkadaş & hocalar) imkânı sunması	30	% 11,85
Geniş bir bilgi temeli kazanmaya imkân sunması	38	% 15,01
Kamçılayıcı olması	12	% 4,74
Kariyer/iş fırsatları sunması	32	% 12,64
İlgilerimi netleştirmeye yardımcı olması	20	% 7,9
İlgi çekici ve eğlenceli olması	11	% 4,34
Hedeflerimi netleştirmeye yardımcı olması	14	% 5,53
Diğer:	2	% 0,79

3. ÇAP'ın olumsuz yönleri nelerdir?

Öğrencilere ÇAP yapmanın olumsuz yönleri sorulduğunda en çok işaretledikleri seçenekler sırasıyla; ders programıyla ilgili veya

derslerin yapısı ile ilgili zorluklar ($f = 37$) ve ağır iş yükü olduğu ($f = 32$) saptanmıştır.

Tablo 7. ÇAP'ın olumsuz yönleri

Seçenek Metni	Sayı	Oran
Disiplinler arası bağlantı veya bütünlük eksikliğinin olması	11	% 6,74
Yönetimsel ve eğitimsel destek eksikliğinin olması	15	% 9,2
Ders programında veya ders yapısı ile ilgili zorluklar	37	% 22,69
Farklı fakültelerin farklı beklentilerinin olması	8	% 4,9
ÇAP öğrencisi olarak başarının takdir edilmesinde olan eksiklik	14	% 8,58
Çift ana dalın uzun sürmesi	10	% 6,13
Ağır iş yükü	32	% 19,63
Sosyal akran grubu eksikliği	14	% 8,58
Ait olamama hissi	13	% 7,97
Hiçbiri	1	% 0,61
Diğer:	8	% 4,9

4. ÇAP disiplinler arası ilişkiyi sağlamakta mıdır?

Öğrencilerin %72'si okudukları iki ana dal programının birbiriyle uyumlu; %28'i ise okudukları iki ana dalın uyumsuz olduğunu belirtmiştir (Tablo 8). Öğrencilere uyumlu olmasının sebepleri sorulduğunda iki dallarının birbiriyle ilişkili olduğu en çok verilen cevap ($f = 25$) olarak saptanmıştır (Tablo 9). Uyumsuzluk sebeplerine bakıldığında ise en çok verilen cevabın, iki dalın öğretim yönteminin ve beklentilerinin farklılığı olduğu ($f = 12$) ifade edilmiştir.

Tablo 8. İki ana dalın uyumluluk durumu

Seçenek Metni	Sayı	Oran
Uyumlular	38	% 71,69
Ayrılar	15	% 28,3

Tablo 9. İki ana dalın uyumluluk nedenleri

Seçenekler	Sayı	Yüzde
Örtüşürler.	11	% 11,7
Birbirini tamamlarlar.	22	% 23,4
İlişkilidirler.	25	% 26,59
İş/kariyer imkanına yönelik uyumlular.	22	% 23,4
Biri diğerini anlamaya yardım eder.	13	% 13,82
Diğer:	1	% 1,06

Tablo 10. İki ana dalın uyumsuzluk nedenleri

Seçenekler	Sayı	Yüzde
Anadal konularının ilişkilendirilmesinin yapılmaması	3	% 14,28
İki anadalin ilişkili olmaması	3	% 14,28
Öğretim yöntemi ve beklentilerin farklı olması	12	% 57,14
Diğer:	3	% 14,28

Tablo 11. Öğrencilerin iki disiplinden edindikleri bilgi ve becerileri ilişkilendirme / bütünleştirme durumları

Seçenekler	Sayı	Yüzde
Hayır	4	% 7,54
Evet	49	% 92,45

Tablo 12. Öğrencilerin iki disiplinden edindikleri bilgi ve becerileri ilişkilendirme / bütünleştirme nedenleri

Seçenekler	Sayı	Yüzde
Konular örtüşür	17	% 12,31
Bir disiplin diğerine yardımcı olur, ancak tersi olmaz	13	% 9,42
Bir disiplindeki bilgi diğerini destekler	31	% 22,46
İş / kariyer bağlamında bütünleşiktirler	20	% 14,49
Benzer beceriler gerektirirler	14	% 10,14
Her bir disiplin diğerine yaklaşımı etkiler	24	% 17,39
Bir bölüm diğerine olan bakış açısını değiştirir	19	% 13,76
Diğer:	0	% 0

Öğrencilerin % 92,45'i okudukları iki ana dal programının iki disiplinden edindikleri bilgi ve becerileri ilişkilendirilebildiklerini/ bütünleştirebildiklerini; yalnızca %7,54'ü bütünleştiremediklerini ifade etmiştir (Tablo 11). Öğrencilere bütünleştirebilmelerinin sebepleri sorulduğunda Bir disiplindeki bilgi diğerini desteklediği en çok verilen cevap ($f = 31$) olarak saptanmıştır (Tablo 12). Bütünleştirememe sebeplerine bakıldığında ise en çok verilen cevabın, iki dalın farklı bakış açısı gerektirdiği ($f = 3$) ifade edilmiştir (Tablo 13).

Tablo 13. Öğrencilerin iki disiplinden edindikleri bilgi ve becerileri ilişkilendirmeme / bütünleştirmeme nedenleri

Seçenekler	Sayı	Yüzde
Örtüşmezler	1	% 11,11
Fırsat olmaması	1	% 11,11
Farklı yapı ve standarda sahiptirler	2	% 22,22
Farklı bakış açısı/düşünce gerektirirler	3	% 33,33
Diğer:	2	% 22,22

5. ÇAP'ın geliştirilmesi için önerileri nelerdir?

Öğrencilere ÇAP'ta eksik olduğunu düşündükleri yararlı bilgi veya beceriler sorulduğunda en çok işaretledikleri seçeneğin, gerçek yaşama yani ileride yapacakları mesleğe ait becerilerin kazandırılmasının yararlı olacağını düşünceleri ($f = 33$) olduğu saptanmıştır. Russell, Dolnicar ve Ayoub (2008) çalışmalarında, öğrencilerin %62'sinin aynı şekilde düşüncelerini ifade etmişlerdir.

Tablo 14. Öğrencilerin ÇAP'ta eksik olduğunu düşündükleri yararlı bilgi veya beceriler

Seçenekler	Sayı	Yüzde
Gerçek yaşam / mesleki beceriler	33	% 45,2
Grup çalışması	15	% 20,54
Bütünleştirme	18	% 24,65
Diğer:	7	% 9,58

Öğrencilere ÇAP'ta yararlı olacağını düşündükleri etkinlikler sorulduğunda en çok işaretledikleri seçeneklerin sırasıyla; ders yapıları, hizmetler ve kariyer olanakları hakkında bilgi içeren el kitabı ($f = 31$), bilgi, duyurular ve tartışmaların olduğu web sitesi ($f = 27$) ve disiplin alanlarını bütünleştiren ek konular ($f = 26$) olduğu elde edilmiştir.

Tablo 15. Öğrencilerin ÇAP'ta yararlı olacağını düşündükleri etkinlikler

Seçenekler	Sayı	Yüzde
Ders yapıları, hizmetler ve kariyer olanakları hakkında bilgi içeren el kitabı	31	% 23,66
Bilgi, duyurular ve tartışmaların olduğu web sitesi	27	% 20,61
Diğer ÇAP öğrencileriyle düzenli toplantılar	18	% 13,74
Diğer ÇAP öğrencileriyle tartışma grubu/dergi kulübü/seminerler	20	% 15,26
Disiplin alanlarını bütünleştiren ek konular	26	% 19,84
Diğer:	9	% 6,87

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarına bakıldığında üniversite öğrencilerinin ÇAP'ı daha fazla bilgi/beceri kazanmak ve iş bulma olanaklarını artırmak için tercih ettikleri görülmektedir. Bu sonuçlar, Russell, Dolnicar ve Ayoub (2008) çalışmalarında öğrencilerin %78'inin iş bulma fırsatlarını artırmak; %70'inin de daha çok beceri kazanmak için ÇAP yaptığı bulgularına paralellik göstermektedir. Hopcan, Hopcan ve Adıgüzel (2011)'in yaptığı çalışmada ise, öğrencilerin büyük bir çoğunluğu ÇAP'ı iş bulma olanaklarını artırması; ayrıca bu çalışmadan farklı olarak ikinci ana dala daha fazla ilgi duydukları için tercih ettikleri belirtilmiştir. Öğrenciler, ÇAP'ın olumlu yönlerini iş olanaklarını artırması, farklı alanlara ait perspektifler kazandırması ve disiplinleri bütünleştirmeye fırsat tanınması, geniş bir bilgi temeli kazanmalarına imkân sunması olarak düşünmektedirler. Benzer biçimde, Hopcan, Hopcan ve Adıgüzel (2011) çalışmasında, öğrenciler ÇAP'ın olumlu yönlerini; daha fazla bilgi ve beceri kazanma, iş bulmada kolaylık, disiplinleri bütünleştirme, farklı bir perspektif kazanma olarak ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra, Russell, Dolnicar ve Ayoub (2008) çalışmalarında, öğrencilerin %76'sı geniş bir bilgi temeli kazanmalarına imkân sunması; %72'si iş imkânları sunması; %69'u farklı bakış açıları ve fikirleri elde etme imkânı sunması olarak görüş bildirmiştir.

Öğrenciler ÇAP'ın olumsuz yönlerini ders programı ve derslerle ilgili yapısal sorunlar ve ağır iş yükü olarak göstermektedir. Nitekim, Russell, Dolnicar ve Ayoub (2008) çalışmalarında, öğrencilerin %61'nin ÇAP'a kayıtlı olmanın olumsuz yanı olarak ders programıyla ilgili veya derslerin yapısı ile ilgili zorlukları işaret etmektedir. Aynı şekilde, Hopcan, Hopcan ve Adıgüzel (2011) de

çalışmalarında öğrencilerin, iki ana daldaki derslerin çakışmasını ve ağır iş yükünü ÇAP'ın olumsuz yönleri olarak ifade ettiklerini saptamıştır.

Öğrenciler okudukları iki ana dalın birbiriyle uyumlu olduğunu belirtmiş ve bunun sebebi olarak da bölümlerin birbirine benzediğini ifade etmiştir. Ayrıca öğrenciler iki disiplinden aldıkları bilgilerin birbirini desteklediğini ve iki disiplinin bütünleştirilebileceğini; böylelikle alanlarında daha yetkin olabileceklerini söylemektedir. Bu çalışmadan farklı olarak Russell, Dolnicar ve Ayoub (2008)'ün çalışmalarında ise, öğrencilerin okudukları iki ana dal arasında benzerlik olmamasıyla birlikte, bu iki ana dalın beraber alınmasının daha fazla iş imkanı sağlayacağını düşündükleri ifade edilmiştir.

Diğer bir sonuç ise, öğrencilerin ÇAP'ın geliştirilmesi için bir el kitabı ve web sitesi olması gerektiğini aynı zamanda iki disiplini bütünleştiren ek konuların yararlı olacağını düşünmeleri şeklindedir. Benzer biçimde, Russell, Dolnicar ve Ayoub (2008)'in çalışmasında, öğrencilerin dörtte üçü ÇAP öğrencileri için el kitabının yararlı olacağını düşünürken; öğrencilerin %55'i tartışmaların olduğu web sitesinin; %41'i ise disiplin alanlarını bütünleştiren ek konuların yararlı olacağını düşünmektedir.

ÇAP, eğitim ortamlarında öğrencilerin farklı bakış açıları kazanmasına, iki disiplini bütünleştirme ve ilişkilendirilmelerine, çok yönlü düşünme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda, ÇAP'ın ülkemizin yetişecek insan gücünün niteliğini artırmada da önemli rol oynayacağı söylenebilir.

Bu sonuçlardan yola çıkılarak şu öneriler sunulabilir:

- Devlet ve vakıf üniversitelerinde ÇAP yaygınlaştırılabilir.
- ÇAP'ın yapısı daha esnek hale getirilebilir.
- Birbiriyle ilişkili disiplinlerdeki dersler ve derslerin yapısı, içeriği düzenlenebilir. Öğrencilerin aldığı ortak derslerin sayısı artırılabilir. Böylece ağır ders programı sorunu çözülebilir.
- Ders programları, ÇAP öğrencilerini göz önüne alınarak hazırlanabilir.
- ÇAP öğrencilerine verilen ödev ve projelerin diğer ana dal ile ilişkili olması sağlanabilir. ÇAP ile ilgili bilgi veren ve öğrenci-öğrenci ve öğrenci-öğretmen etkileşimini sağlayacak forumlar kurulabilir.
- ÇAP öğrencilerinin ihtiyaç duyabilecekleri tüm bilgileri içeren bir el kitabı hazırlanabilir.

- İleride yapılacak olan çalışmalarda farklı örneklemeler ele alınabilir ve örneklem genişliği artırılabilir.

KAYNAKÇA

- Altunışık, R., Çoşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2005). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı* (4. Baskı). İstanbul: Sakarya Kitapevi.
- Atasoy, Ö. A. ve Girginer, N. (2006). Endüstri Mühendisliği ve İşletme Bölümleri öğrencileri arasında program tamamlama ve yakınlaştırma uygulamaları: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü Çift Ana dal ve Yan dal Programı uygulama örneği. *ESOGÜ İİBF Dergisi*, 1(1), 13-25.
- Batson, C., Sharp, R., Ramsay, E., & Mackinnon, A. (2002). *Equity group access and participation at the bachelor (honours/pass) level*. Canberra: Department of Education, Science and Training.
- Güney, D. (2009). İnşaat mühendisliği eğitiminde disiplinler arası çalışma eksikliğinin giderilmesi. 1. *İnşaat Mühendisliği Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Antalya, Türkiye, 6-7 Kasım 2009* (s. 327-331).
- Hopcan, E. P., Hopcan, S. ve Adıgüzel, T. (2011). Yükseköğretimde çift ana dal programlarının bütüncül değerlendirilmesi: Örnek bir çalışma. *Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar (UYK-2011) Bildiriler Kitabı, İstanbul, Türkiye, 27-29 Mayıs 2011* (s. 1582-1588).
- Moulton, B. (2010). Double degrees: Concerns regarding overall standards and graduate attributes such as probabilistic reasoning. Iskander, M., Kapila, V. and Karim, M. (Eds), *Technological Developments in Education and Automation* içinde (s. 327-331). Netherlands: Springer.
- Russell, W., Dolnicar, S., & Ayoub, M. (2008). Double degrees: Double the trouble or twice the return? *Higher Education*, 55, 575–591. Doi: 10.1007/s10734-007-9076-2.
- YÖK. (2010). Yükseköğretim kurumlarında ön lisans ve lisans düzeyindeki programlar arasında geçiş, çift ana dal, yan dal ile kurumlar arası kredi transferi yapılması esaslarına ilişkin yönetmelik, *T. C. Resmi Gazete*, 27561, 24 Nisan 2010.

